

Naudanlihantuotannon kehittäminen Pohjois- Suomessa

Nauta-hanke Tavoite –1 alue

Maarit Kärki ja Arto Huuskonen

MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), Kotieläintuotannon tutkimus,
Tutkimusasemantie 15, 92400 Ruukki

Loppuraportti

Tutkimusyhteistyöhanke v. 2004-2007

Hankkeen numero 15997

Diaarinumero 590/3510-2004

AtriaNauta

Rehurasio

Sisällysluettelo

HALLINNOIJA, TOTEUTUSORGANISAATIO, RAHOITTAJAT..	3
HANKKEEN TAUSTAA	4
HANKKEEN TAVOITTEET	7
HANKKEEN TULOKSET/ TUOTOKSET	8
KOULUTUSTILAISUUDET	10
LEHTIARTIKKELIT JA JUKAISUT	14
HANKKEEN MITTARIT.....	17
HANKKEEN TOTEUTTAMISEN ARVIOINTI	19
HANKKEEN TOIMINTOJEN JATKAMINEN JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	20
HANKKEEN ITSEARVIOINTI: MITEN HANKE ONNISTUI?	21

Hallinnoija, toteutusorganisaatio, rahoittajat

Hankkeen toteuttaja MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), Kotieläintuotannon tutkimus, Tutkimusasemantie 15, 92400 Ruukki
puhelin: 08-27084500, fax: 08-27084599 ,
Yhteyshenkilö: Arto Huuskonen arto.huuskonen@mtt.fi

Hakijataho

Hankkeen vastuullisena toteuttajana ja hallinnoijana toimii MTT Ruukki (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus).

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön alainen yksikkö, jonka tehtävänä on suomalaisen elintarviketuotannon kehittäminen. MTT:n (maa- ja elintarviketutkimuskeskus, Kotieläintuotannon tutkimus) sijaitsee Ruukissa, 60 kilometriä Oulusta etelään. Tutkimusaseman tärkeimpinä tutkimuskohteina ovat nurmi- ja lihanautatutkimukset. Peltokasveissa keskitytään perunaan ja viljoihin. Lisäksi tehdään marjanviljelyyn, koristekasveihin, luonnonmukaiseen viljelyyn ja ympäristöön liittyviä tutkimuksia. MTT:llä on käytössään maataloustuotannon kehittämis- ja tutkimustyössä tarvittava laitteisto ja tietotaito. Vahvuutena kehittämistyölle on MTT:n muiden yksiköiden (mm. kotieläintuotannon tutkimus ja taloustutkimus) sekä tiedonhankintapalveluiden kautta saatava tuki (mm. maailmanlaajuinen alan kirjastopalvelu).

Yhteistyötahot

A-Tuottajat Oy on tuottajaosuuskuntien - Itikka osuuskunnan, Lihakunnan, Osuuskunta Pohjanmaan Lihan - sekä Atria Oyj:n omistama yritys. A-Tuottajat Oy:n merkittävimmät tehtävät ovat hankkia liharaaka-ainetta Atria Oyj:lle, harjoittaa eläinvälitystoimintaa sekä tuottaa ja markkinoida tuottajapalveluita maatalousyrittäjille. A-Tuottajat Oy aloitti toimintansa 1.1.2001 ja henkilöstöä yrityksessä työskentelee noin 135 henkilöä.

Rehuraisio Oy on kotieläintuottajan luotettava kumppani, joka tarjoaa tehokkaat ja turvalliset rehuseokset sekä uusimmat ruokintaratkaisut. Rehuraisio Oy on toinen kahdesta suuresta rehuvalmistajasta Suomessa. Markkinaosuus on lähes 40 %. Myynti tapahtuu yhteistyössä maatalouskauppioiden kanssa. Rehuraision laadukkaat rehut ovat olleet markkinoilla vuodesta 1948. Viennin painopistealueet ovat Venäjä ja Baltia. Merkittävintä vientiä on hyötyeläin- ja kalanrehusektorilla. Vuonna 2002 Raisio Yhtymän rehutoimialan liikevaihto oli siihen kuuluva kasviöljyteollisuus ja Monäs Feed mukaan lukien 159,4 milj. euroa. Työntekijöitä on noin 260.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikkö on Pohjois-Suomen luonnonvara-alan osaamiskeskus, josta valmistuu pohjoisen luonnon, sen erityispiirteet ja mahdollisuudet hallitsevia asiantuntijoita. Paitsi korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, luonnonvara-alan yksikkö tarjoaa monipuolisia palveluja myös alueen elinkeinoelämälle.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-ala haluaa olla voimakkaasti mukana kehittämässä elinvoimaista ja modernia maaseutua, jossa on hyvä elää ja yrittää ja rakentamassa hyvää ja tervettä ympäristöä sekä maaseutu- että taajama-asukkaille. Kansainvälinen toiminta ja yhteistyö on luonnollinen osa luonnonvara-alan arkea. Säännöllisen opiskelija- ja opettajavaihdon ansiosta yksikössä on tuoretta tietoa alan kansainvälisestä kehityksestä. Tutkintotavoitteista koulutusta tarjotaan kolmena koulutusohjelmana, joita ovat maaseutuelinkeinojen, maisemasuunnittelun ja puutarhatalouden koulutusohjelmat.

Rahoittajat

Hanketta on rahoittanut:

Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, EMOTR	50 %
Suomen valtio TE-keskusten kautta	38,89 %
Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelmasta.	
Muu julkinen rahoitus, MTT	11,11 %
Yksityinen rahallinen osuus	10 %
A-Tuottajat Oy, Rehuraisio Oy ja viljelijät	

Hankkeen aikataulu

Hankkeen toiminta-aika Pohjois-Suomen Tavoite-1 alueella on 1.7.2004 – 31.12.2007.

Hankkeen taustaa

Karjataloustuotannon osuus Pohjois-Suomessa on merkittävä tarkasteltaessa maataloustuotteiden myynnistä saatavia rahavirtoja. Noin 83 % myynnin arvosta tulee karjataloustuotteista. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakunnissa on noin 17 % koko valtakunnan lypsylehmistä ja yli yksivuotiaista lihasonneista. Emolehmissä vastaava luku on noin 10 %. Onkin siis kiistattoman selvää, että suurimmat vaikutukset Pohjois-Suomen maataloustuotannon kehittämisessä ja monipuolistamisessa saadaan karjataloustuotannon eteenpäin viennin kautta.

Pohjois-Suomen Tavoite-1 alueen maidon- ja naudanlihantuotantoa uhkaavat samat asiat kuin valtakunnallisella tasolla. Viimeksi kuluneiden vuosien aikana naudanlihaa on tuotettu Suomessa keskimäärin 90 miljoonaa kiloa ja maitoa noin 2 395 miljoonaa litraa. Naudanlihantuotannosta Pohjois-Pohjanmaan osuus on ollut noin 12,6 miljoonaa kiloa. Maidontuotannosta Pohjois-Pohjanmaan osuus on 330 miljoonaa litraa. Naudanlihantuotannosta 93 prosenttia perustuu lypsylehmiin ja vain seitsemän prosenttia emolehmiin. Naudanlihantuotanto onkin hyvin riippuvaista lypsyrotuisten lehmien määrästä ja sitä kautta saatavasta eläinaineksesta. Kuitenkin tällä hetkellä lypsylehmien lukumäärässä on selkeä laskutrendi eikä se ole ennusteiden mukaan muuttumassa. Maidontuotannon osalta tilanne ei ole aivan yhtä huolestuttava, sillä vuosittain kohoava maidonkeskituotos lehmää kohden pystyy pitämään kokonaistuotannon edellisvuosien tasolla.

Vuonna 2002 Pohjois-Pohjanmaalla oli lypsylehmätiloja 2 582, joilla oli yhteensä 47 617 lypsylehmää. Emolehmätiloja oli 186, joilla yhteensä 2 447 emolehmää. Lapissa lypsykarjatiloja oli 896, joilla yhteensä 14 043 lypsylehmää. Emolehmätiloja oli 41, joilla yhteensä 242 emolehmää.

Naudanlihan kotimaisen kulutuksen arvioidaan asettuvan lähivuosina noin 90 miljoonan kilon tienoille vuodessa, ja optimististen ennusteiden mukaan tuotanto on kuluvan vuosikymmenen lopulla 70 miljoonan kilon paikkeilla. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos laskee rakennekehitysarviossaan, että jopa kolmannes naudanlihasta jouduttaisiin tuomaan vuonna 2008. Kotimaisen naudanlihan tuotannon lasku johtuu pohjimmaltaan siitä, että Suomessa naudanlihaa tuotetaan pääasiassa maidontuotannon ohessa. Suomessa ei ole perinteisesti ollut suuria liharotuisia nautakarjoja. Lypsylehmien lukumäärä alenee joka vuosi, sillä lehmän keskituotoksen noustessa lemiä tarvitaan yhä vähemmän Suomen maitokiintiön täyttämiseen. Ja kun lehmien määrä laskee, naudanlihan tuotantoon tarvittavia vasikoita syntyy entistä vähemmän. Naudanlihan tuotanto alenee tämän vuoksi parin prosentin vuosivauhtia.

Naudanlihaa tuodaan ulkomailta vuosi vuodelta enemmän, ellei erikoistumista naudanlihantuotantoon saada elpymään. Tuontiliha on useimmiten liharotuisten eläinten ruhojen arvo-osia. Ilman yhtenäistä ja voimakasta kotimaista kilpailuohjelmaa emme pysty säilyttämään tai parantamaan kilpailukykyämme. Kysyntää kotimaiselle naudanlihalle olisi, sillä hullun lehmän tauti ja rehuskandaalit lietsovat edelleen epäluuloa tuontilihaa kohtaan. Suomalaiset kuluttajat arvostavat edelleenkin Suomessa tuotettua lihaa. Pohjoissuomalaisen karjataloustuotannon menestymisen keinoja ovat:

- Tuotannon monipuolistaminen
- Panostaminen emolehmätuotantoon
- Lihantuotannon tehokkuus, teuraspaino ja nettokasvu
- Tuotannon erikoistuminen
- Kannattava yksikkökoko
- Tilojen välinen yhteistoiminta

- Kestävä lypsylehmä

Parhaiten kotimaisen naudanlihantuotannon lisääminen onnistuu emolehmätuotannon kautta. Suomessa emolehmätilojen keskimääräinen yksikkökoko on pieni, vain 17 emoa/tila. Pieni yksikkökoko johtuu osaltaan siitä, että osalla maidontuotantoon ja loppukasvatukseen erikoistuneilla tiloilla on pieni määrä emoja, lähinnä harrastuksena. Tuotannon aloittamisvaiheessa ongelmana on muun muassa hidas pääomakierto ja puutteelliset tiedot emolehmätuotannosta. Emolehmätuotantoon erikoistuminen ei ole innostanut tuottajia, sillä alan kannattavuus on nähty heikkona ja tuotannosta ei ole ollut riittävästi tietoa. Viime vuosina emolehmistä maksetut palkkiot ovat nousset merkittävästi ja vasikoista tai myydyistä teuraista saatavat tulot ovat myös nousseet mahdollistaen kannattavan tuotannon. Kannattavuutta parantaa myös naudanlihan tuotantovaje ja maitorotuisten välitysvasikoiden väheneminen.

Maitorotuisten vasikoiden siirtymistä lihantuotantoon voitaisiin lisätä aikaansaamalla kestävämpi lypsylehmä. Tällä hetkellä uudistukseen tarvitaan melkein kaikki tilalla syntyneet lehmävasikat. Nykyisellään lypsylehmä poikii vain noin 2,4 kertaa elinaikanaan, jolloin syntyneistä vasikoista 42 % tarvitaan uudistukseen, Jos lypsylehmän poikimäkerrat voitaisiin nostaa 3,4:n, niin uudistustarve olisi noin 10 % pienempi. Tällöin uudistukseen tarvittavien hiehojen lukumäärä pienenesi ja ylimääräiset lehmävasikat saataisiin lihantuotantoon. Tehokas lihahiehojen kasvatus vaatii lisää selvitystä, sillä nykyiset ruokintamenetelmät ovat hyvin puutteelliset.

Naudanlihantuotantoa on pyritty viime vuosina ylläpitämään myös teuraspainoja nostamalla. Kehittämällä hinnoittelua suuria teuraspainoja suosivaksi onkin saavutettu noin 320 kilon keskiteuraspaino myös maitorotuisilla sonneilla. Muun muassa nousseen teuraspainon avulla on pystytty hidastamaan kotimaisen naudanlihan tarjonnan alentumista. Valitettavasti suotuisan kehityksen ylle on noussut mustia pilviä, jotka uhkaavat katkaista teuraspainojen positiivisen kehityksen. Yhteiskunnan määrittelemien terveysvaatimusten mukaisesti rasvan syöntiä tulisi välttää. Tämä aiheuttaa sen, että myös jalostavalle lihateollisuudelle ruhojen rasvoittuminen on taloudellinen ongelma. Tappioiden pienentämiseksi ruhon rasvapitoisuudesta on alettua sakottaa entistä ankarammin. Erityisesti korkeissa teuraspainoissa ruhot rasvoittuvat helposti ja näin ollen tuotannon taloudellinen kannattavuus alenee. Tuottajan vastaus muuttuneeseen hinnoitteluun voi olla eläinten teurastaminen pienempiä, jolloin ne eivät ehdi rasvoittua. Tällöin vaje naudanlihan osalta kasvaisi entistä nopeammin.

A-Tuottajat Oy:n hallinnoima Rakentava Kumppanuus -hanke päättyi 31.12.2003 Hanke toimi viiden T&E -keskuksen alueella, mukaan lukien Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi. Hankkeen loppuraportointi osoittaa nousevaa trendiä emolehmätuotannossa. Hankkeen aikana uusia emolehmätiloja syntyi

44 kpl, joiden tavoitteellinen emomäärä oli 1400 – 1600 emoa. Näistä tiloista sijoittui Pohjois-Pohjanmaalle 10 kpl. Lisäksi 30 tilaa Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueella jäi suunnittelemaan emolehmätuotantoa. Uusia emolehmäpihatoita rakennettiin 10 kpl ja monilla tiloilla rakennussuunnittelu on vasta alkamassa. Hankkeessa nousi esille rakennussuunnittelun puutteet emolehmätuotannossa ja erityisesti eläinten käsittelytilojen ja jaloittelutarhojen osalta. Loppuraportti toteaa, että kehittämistyö jäi pahasti kesken ja uusia toimenpiteitä eri alueilla tarvitaan nopeasti.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on kotieläintuotannon monipuolistamisen kautta ylläpitää ja parantaa Pohjois-Suomen Tavoite 1 -alueen emolehmä-, lihanauta- sekä lypsykarjatilojen kilpailukykyä ja taloudellista asemaa. Samalla pyritään turvaamaan naudanlihan ja maidon tuotantomäärät alueella, jotta alue säilyttäisi asemansa vahvana karjataloustuotteiden tuottajana. Alueen kilpailukykyinen alkutuotanto luo pohjan elinvoimaisuudelle ja asutukselle. Alkutuotannon kilpailukykyä parannetaan elinkeinoa monipuolistamalla ja erikoistumisella sekä tilojen välisellä yhteistyöllä.

Hanketoiminnalla turvataan Pohjois-Suomen osuus koko maan lihantuotannosta ja maataloustulosta sekä alkutuotannon työpaikkojen säilyminen. Emolehmätuotanto tarjoaa mahdollisuuden nuorille, jatkaville viljelijöille ja kasvinviljelytiloille, mikäli maidontuotanto ei sovellu tilalle. Lypsylehmien määrä vähenee jatkuvasti, joten välitysvasikoita ei riitä kaikille halukkaille loppukasvattajille. Viljanviljely Pohjois-Pohjanmaalla ei useinkaan anna toimeentuloa ympärivuotisesti. Kotieläinten kautta saadaan hyödynnettyä pellot tehokkaammin ja viljelijä työllistää itsensä. Aktiivisten, kasvavien yritysten avulla alueen maatalous säilyy tuottavana ja pystyy tarjoamaan tulevaisuudessakin työpaikkoja yrittäjäperheille ja sitä kautta edistämään sidosryhmien (esim. elintarviketeollisuuden) työpaikkojen pysymistä alueella.

Naudanlihan omavaraisuuden turvaamiseksi on emolehmätuotannon lisääminen ja tuotannon kehittäminen ehdoton tavoite. Tavoitteena on tilojen yksikkökokojen (emoa/tila) kasvattaminen kannattavalle tasolle ja tuotannon optimointi maataloustukiudistuksen mukaisesti.

Tavoitteet saavutetaan käyttämällä seuraavia keinoja:

1. Emolehmätilojen ja emolehmien määrän lisääminen alueella
2. Eläinaineksen parantaminen
3. Tuotantorakennusten rakentaminen ja olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen
4. Rehuntuotannon ja ruokinnan kehittäminen

5. Viljelijöiden taloussuunnittelutaitojen parantaminen ja tilakohtaiset laskelmat

Tavoitteena on selvittää voidaanko lypsylehmäksi kasvatettavan hiehon kestävyyttä ja maidontuotantokykyä parantaa voimakkaalla ruokinnalla. Samalla parannetaan maitorotuisten lihahiehojen teurastulosta ruokintaa kehittämällä.

Tavoitteet saavutetaan käyttämällä seuraavia keinoja:

1. Tehokkaampi lypsyhiehojen kasvatusmenetelmä
2. Tehokkaampi lihahiehojen kasvatusmenetelmä

Sonnikasvatuksen taloudellisuuden parantamiseksi selvitetään ruokinnan ja kasvatusolosuhteiden vaikutusta eläinten rasvoittumiseen.

Tavoitteet saavutetaan käyttämällä seuraavia keinoja:

1. Tilaselvitys ruokinnan ja olosuhteiden vaikutuksesta ruhon rasvoittumiseen ja lihakuuteen
2. Kirjallisuusselvitys ruokinnan koostumuksen vaikutuksesta rasvoittumiseen

Hankkeen tulokset/ tuotokset

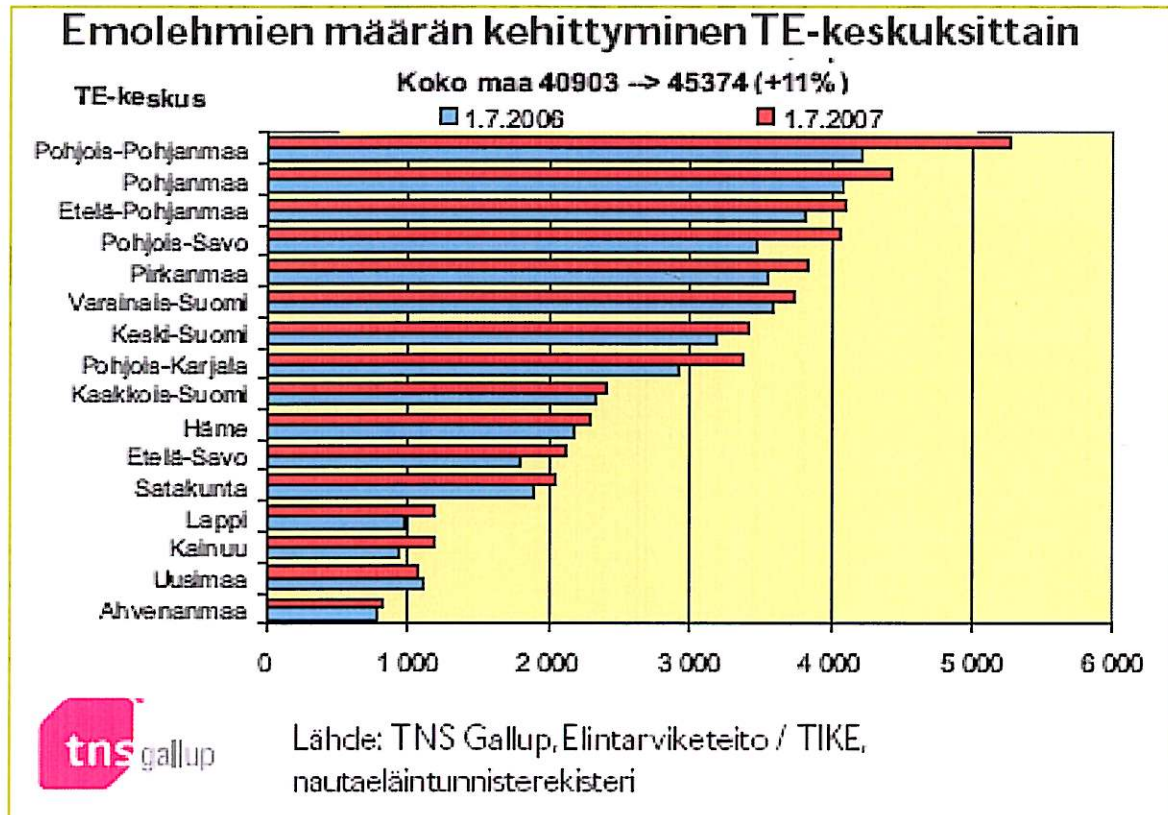
Hankkeen avulla alueen emolehmätilanne on parantunut huomattavasti, vaihtoehto on koettu kilpailukykyisenä maidontuotantoon verrattuna. Kysyntä kehittämiselle ja neuvonnalle on ollut kova ja uusia lihantuotantoon suuntautuneita tiloja on syntynyt ja syntymässä edelleen. Koulutustilaisuudet aiheen tiimoilta ovat olleet erittäin suosittuja ja osallistujia on riittänyt, näin on myös voitu parantaa nykyistenkin tilojen osaamista.

Suomessa emolehmien määrä on kasvanut koko hankekauden ajan. Emojen määrä on lisääntynyt noin 4 000 kpl vuosittain, yli 10 % vuositasolla. Hankealueella merkittävintä lisäys on ollut Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. Samaan aikaan on kuitenkin lypsylehmien määrä vähentynyt Suomessa ja sitä kautta tulevien vasikoiden määrä. Seuraavassa on koottu emolehmien määrän kehitys vuosina 2003-2007, laskentapäivä 1.5 . (Lähde: MMM Tike)

	emolehmiä	lisäystä
2003	28 149	
2004	30 832	+ 2 683
2005	34 607	+ 3 775
2006	38 912	+ 4 305
2007	43 278	+ 4 366

MMM Tike on antanut ennakkotiedon elokuussa 2007, että emolehmien määrä on ylittänyt 46 000 kpl. Sen mukaan voidaan ennakoida, että vuoden 2007 emomäärän kasvu säilyy lähes edellisen vuoden tasolla.

Seuraavassa kuvio emolehmien määrän kehitymisestä TE-keskuksittain vuosina 2006-2007. Kuva julkaistu Sarvi&Saparo 5/2007 lehdessä.

Nauta-hankkeessa oli mukana 131 tilaa. Lapista 47, Pohjois-Pohjanmaalta 52, Kaustisen seutukunnasta 18 ja Viitasaaren ja Saarijärven seutukunnista 14 tilaa. Pohjois-Pohjanmaan Alma alueella oli 56 tilaa, jotka on raportoitu jo päättyneissä hankkeissa.

Hankkeen aikana emolehmätuotannon aloitti 43 tilaa ja muutamalla tilalla tehtiin jo päätös siirtymisestä tuotantoon vuoden 2008 aikana. Tavoitteellinen emolehmämäärä näillä tiloilla on noin 2 700 emolehmää. Hanketiloista teki merkittäviä investointeja, kuten uusi pihatto, hankkeen aikana 32 tilaa ja lisäksi pienimuotoisia muutostöitä tehtiin lähes kaikilla muilla hanketiloilla. Investointien arvo tulee olemaan yhteensä noin 7 milj. euroa. Lisäksi eläinten hankintaan on sijoitettu useita miljoonia euroja. Tilakohtainen emolehmämäärä vaihtelee pääasiassa 40-60 emon välillä, mutta mukana on useita 80-100 emolehman tiloja. Tilan peltopinta-ala on useimmiten emolehmämäärää rajoittava tekijä.

Tilakohtaista neuvontaa annettiin 179 päivää ja koulutuspäiviä yhteensä 54. Yhteensä Alma-alueen hankkeiden kanssa ja tilavierailuineen, noin 100

koulutustilaisuutta ja 201 päivää yritys kohtaista neuvontaa koko hanke aikana. Ympäristölupahakemuksia tehtiin yhteensä 40, joista Tavoite 1- alueella 30 kpl.

Pihattojen Avoimet Ovet olivat suosittuja tuottajien koulutuksellisia kohtaamistilaisuuksia. Kuva Posiolta 8.9.2006

Koulutustilaisuudet

hlö

2004

16.9. Emolehmäpäivä Tornio	26
17.9. Emolehmäpäivä Kuusamo	14
26.10 Emolehmäpäivä Kemijärvellä	25
17.11 Luomumaidon ja -lihantuotannon valmennuskurssi Nivala	12
18.11} yhteistyössä Luomu-Keko –hankkeen kanssa	12
23.11 - " -	14
25.11. Emolehmäpäivä Kaustinen	20
30.11 Kuntoluokitus- ja ruokintapäivä Tervola	15
1.12. Emolehmäpäivä Toholampi	24
8.-9.12 Rakentajakoulutus, tilakäynnit ja luennot P-Savo/Kuopio	13
13.12. Emolehmäpäivä Pihtipudas	9

2005

11.1	Emolehmätuotannon perusasioita, Emolehmäpäivä	Saarijärvi	24
17.2	Pienryhmäkoulutus	Kuusamo, rakentaminen	6
26.4	Pienryhmäkoulutus, laiduntaminen, rak. suunnittelu	Viitasaari	6
31.5	Talousseminaari naudanlihantuotannosta	Oulunsalo	57
31.5	Pohjois-Suomen alueuutisissa, Yle TV1. Talousseminaarin luennoitsijoiden haastattelupätkä.		
31.5	Suomalainen Maaseutu-lehti, talousseminaari		
2.6	ProAgria Pohjois-Savon neuvojat vierailulla	Ruukissa	18
24.8	Koulutuspäivä ProAgrian Likvin tekijöille, Iisalmi Lappi, Kainuu, PP, KP, PK, PS, KS, yhteistyössä TuKeVa- hankkeen kanssa		15
27.10-7.11	Opintoretki	Kanadaan	
12.11	Emolehmäpihaton avoimet ovet	Riitta ja Markku Leppävuori Veteli	n.200
8.12	Emolehmäpihaton avoimet ovet	Päivi ja Olli-Pekka Ollila ja Aila ja Kari Männikkö Haapavesi	n.200
13.12	Maito ja Liha -päivä	Saarijärvi, yhteistyössä MTK Keski-Suomi	18
15.11	MTK – Lappi, Lihapäivä	Rovaniemellä, puheenvuoro	

2006

10.1	Kanadan matkan palaute päivä yhteistyössä TuKeVa- hankkeen kanssa		2
1.2	Naudanlihantuotannon näkymät	Perho mol	68
8.2	Vaihtoehtona emolehmätuotanto	Kivijärvi MTK Keski-Suomi	15
24.2.	Nauta- ja tilatuki päivä	Reisjärvi. Reisjärven kunta	37
7.3	Tilavierailu	3 tilaa	15
17.3	Avoimet Ovet	Mty Karjalainen Kuusamo	150
4.4.	Atria Tutuksi- koulutuspäivä, emolehmäasiat		47
10.4.	Pienryhmäkoulutus, emolehmätuotanto.	Perho mol	9
8.9	Avoimet Ovet	Heikki Lehtiniemi Posio	150
2.11	Lihantuotannon teemapäivä,	Haapajärvi	50
7.11, 14.11, 16.11, 28.11, 12.12	Rakennuskurssi emolehmätiloille, Laatutreeni-hankkeen kanssa		
	Nivala	3 koulutuspäivää + 2 retkipäivää	10
23.11	Emolehmätuotannon starttikurssi, luentopäivä	Saarijärvi MTK ja Tarvaala	33
29.11	Avoimet Ovet	Mika ja Katja Leppälä Reisjärvi	125
3.8	Farmari	Seinäjäki, laidunosastolla esittelijänä	
25.-29.9	Opintomatka	Irlantiin	

2007

3.-4.1	Rakentajien retki	Savoon, 6 tilakohdetta	4
24.1	Ryhmäkoulutus	Perhon mol ja viljelijät	8
31.1	Koulutuspäivä ympäristölupahakemus,	Ylivieska	3
4.4	Koulutuspäivä, Eläinainees emolehmätuotannossa,	Ylivieska	5

17.4 Tilavierailut Perhon mol+viljelijät, PP-alueella	9
10.5 Tilavierailu Muhos ja Yli-Ii, Lapin viljelijät	17
11.10 Emolehmätuotannon koulutus Ullava	11
15.10 Tilavierailu Kalajoki ja Kaustinen	2
7.11. Pihviseminaari Maikkulan Kartano Oulu	60
12.11 Maaseudun Tulevaisuus, lehtijuttu seminaari +tilavierailu	
16.11 Eläinten rakennearvostelu koulutus, Pihtipudas	10

17.-18.1. Nautaseminaari AtriaNauta, Vuokatti
 12.-13.4. Sonnihuutokaupat Sotkamo ja Jäppilä
 25.-26.7. Nautaparlamentti Koli
 27.7. Farmari Kuopio
 25.-26.9. Teuraslaatukurssi Kuopio, Atria
 21.11. Multimaaseutu-hankkeen loppuseminaari Rovaniemi, puheenvuoro

Koulutukseen osallistuneissa on mukana myös tiloilla järjestettyihin Avoimiin oviin osallistuneet henkilöt.

Hankeyhteistyö

TuKeVa-Kumppanuus – hanke	A-Tuottajat Oy
SNLT-hanke	A-Tuottajat Oy
Luomu-Keko –hanke	ProAgria Oulun Maaseutukeskus
Investoivat tilat-hanke	MTK Keski-Suomi
Tilaseos-hanke	MTT
Laatutreeni – hanke	ProAgria Oulu
Teknotiimi 2	OAMK

Talousseminaari Oulunsalossa 31.5.2005 keräsi salin täyteen kuulijoita

Opinnäytetyöt

Emolehmän hoito ja ruokinta.
Kotisivut Kati Pennanen ja Hannele Mäkinen
www.oamk.fi/luova/emolehma

Emolehmätuotantoon soveltuvat rakennukset.
Kotisivut Heikki Sutela ja Jaakko Rikkola
www.oamk.fi/luova/emonavetat

Lehtiartikkelit ja julkaisut

KÄRKI, M. 2007. Emolehmätuotannon kehittämistä Kaustisen seutukunnassa.
Infolehti Seutis 12/2007:sivu 15.

KÄRKI, M. 2007. Emolehmätuotanto kasvuun. Sarvi&Saparo 5/2007:sivut 10-11.

HUUSKONEN, A. 2007. Säilörehuun kannattaa panostaa. Maatilan parhaat info 4/2007, sivu 7.

HUUSKONEN, A. 2007. Kokoviljasäilörehu on hyvä perusrehu. Nauta 37(2/2007), sivut 36-37.

HUUSKONEN, A. 2007. Luonnonlaitumien hyödyntäminen emolehmätiloilla. Angus-lehti 2007: sivut 5-7.

HUUSKONEN, A. 2007. Sonnienkin laidunnus onnistuu. Lihatalous 65, 5/2007: sivut 28-29.

HUUSKONEN, A., JANSSON, S., TUOMISTO, L., MARTISKAINEN, P. 2007. Sonnitkin soveltuvat laidunnukseen. Maaseudun Tiede 64, 1(18.6.2007): sivu 15.

KÄRKI, M., LUNKI, S. 2007. Opintomatka Irlantiin 25.-29.9.2006. AtriaNauta : Nautaseminaari 16.-18.1.2007, Katinkulta, Vuokatti. [1 s.].

HUUSKONEN, A. 2006. Uusia tutkimustuloksia lihanautojen seosrehuruokinnasta. Seosrehu-uutiset 2006: sivut 12-14.

HUUSKONEN, A. 2006. Lihanautojen ravinnontarve, rehut ja ruokinta. Teoksessa: Susanna Tauriainen (toim.). Naudanlihantuotanto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino. sivut 60-108.

HUUSKONEN, A., OJAJÄRVI, P. 2006. Naudanlihantuotanto ja ympäristö. Teoksessa: Susanna Tauriainen (toim.). Naudanlihantuotanto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino. sivut 211-217.

JOKI-TOKOLA, E., LUNKI, S., KÄRKI, M., HUUSKONEN, A. 2006. Nurmisäilörehun korvaaminen ja väkirehuoptimointi naudan ruokinnassa. Farmi Puntari (Lounaisfarmin rehu-uutiset) 2/2006: sivut 2-3.

LAMMINEN, P. 2006. Kasvavan naudan kehitys teuraskypsyyteen. Teoksessa: Susanna Tauriainen (toim.). Naudanlihantuotanto. Gummerus Kirjapaino . s. 109-116.

KÄRKI, M., LUNKI, S. 2006. Sattuman kautta tilitoimistoyrittäjyydestä pihvilihan tuottajaksi. Teho 5/2006, sivut 19-20.

LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A. 2006. Naudan rasvoittumiseen vaikuttavat tekijät - kirjallisuusselvitys. 22 s.

LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A., VOLANTO, P. 2006. Ruokinnan intensiivisyyden vaikutus maitorotuisten hiehojen kasvuun ja ruhon laatuun. Maataloustieteen Päivät 2006. Suomen maataloustieteellisen seuran tiedote 21, 7 sivua. Julkaistu 9.1.2006. www.smts.fi

LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A. 2006. Teurashiehoille sopii tehostettu ruokinta. Koetoiminta ja käytäntö 63:1 (20.3.2006), sivu 10.

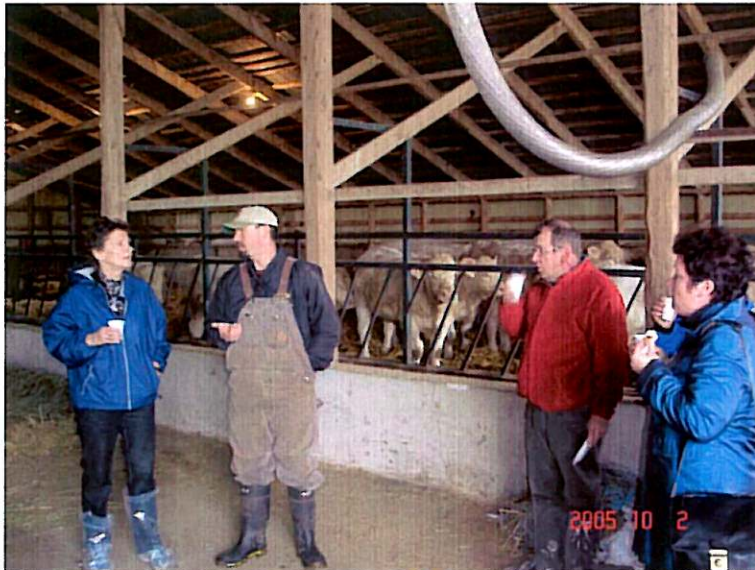
LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A., VOLANTO, P. 2006. Ruokinnan intensiivisyyden vaikutus maitorotuisten hiehojen kasvuun ja ruhon laatuun. Maataloustieteen Päivät 2006. Esitelmien ja posteresitysten tiivistelmät. Suomen maataloustieteellisen seuran tiedote 22, sivu 229.

HUUSKONEN, A., PIHAMAA, P. 2005. Optimaalisesti väkirehua sonnille - entä lisävalkuaista?. Lihatalous 63 (2/2005) sivut 24-25.

LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A., ALATALO, J. 2005. Miten nauta rasvoittuu?. Lihatalous 63 (1/2005), sivut 28-29.

LAMMINEN, P., HUUSKONEN, A., ALATALO, J. 2005. Rasvoittuminen hallintaan - tutkimuksella uutta tietoa sonnien ruokintaan. Sarvi & saparo 1/2005, sivut 6-7.

JOKI-TOKOLA, E. 2005. Kokoviljasäilörehun tuotanto ja käyttö emolehmien ja lihanautojen ruokinnassa. Nautaseminaari 16.-18.2.2005 Kuusamon Tropiikissa. [3 s.].

Kanadan opintomatalla saimme tutustua erilaisiin tiloihin ja nähdä upeita eläimiä.

Vierailun päätteeksi tutustuttiin myös ihastusta herättäneeseen isäntävään "peltilehmään".

Lypsy- lihhahiehojen tehokkaammasta kasvatusmenetelmästä tehtiin MTT:llä koe. Ruokintakoe toteutettiin kahdella eri väkirehutasolla. Koe on raportoitu Alma-alueen Naudanlihantuotannon kehittäminen Pohjois-Suomessa – hankkeessa. Tulosten perusteella voimakkaampaa väkirehuruokintaa voidaan suositella teurastukseen kasvatettaville hiehoille. Sen sijaan maidontuotantoon tarkoitetuilla hiehoilla on syytä käyttää matalampia väkirehutasoja.

Sonnin kasvatuksen osalta ruokinnan ja kasvatusolosuhteiden vaikutusta rasvoittumiseen selvitettiin Atrian aineiston ja kirjallisuusselvityksen osalta. Syntyneet tuotokset on raportoitu Alma-alueen Naudanlihantuotannon kehittäminen Pohjois-Suomessa – hankkeessa. Lisäksi tilaselvitys tehtiin kahdella Kalajoella olevalla tilalla. Tiloilta valittiin kaksi karsinaa, joista toiselle annettiin rehua 1/3 normaalitaosta. Molemmille tiloille oli tehty a-indeksiluokitus, jonka pohjalta voidaan arvioida ympäristöolosuhteiden vaikutusta.

Hankkeen mittarit

Pohjois-Pohjanmaa(mukana koko TE-keskus)

	Lähtötilanne 2002	Tavoite	Toteutunut 2006	1.5.2007
Emolehmä tiloja	186	250	189	
Emolehmiä	2 447	4 000	3980	4 893
Naudanlihantuotanto (milj. kg)	12,6	12,6	12,6	-
Uudet työpaikat		20		
Säilytettävät		150		
Koulutukseen osallistuneet		400	816	
Investoinnit (1 000 €)		5 000	5 000	
Yrityksiä mukana (maatilat)		200	108	(56+52)

Pohjois-Pohjanmaalla on emolehmien määrä kehittynyt hyvin ja alueella on isoja emolehmätiloja. Tilojen määrä lähtötilanteen ja toteutuman välillä on pieni, mutta tilastoista voidaan todeta, että 2003 emolehmätilojen määrä oli vain 123 tilaa, mutta emomäärä oli vuoden 2002 tasolla. On todennäköistä, että pienet sivutoimiset emolehmätilat ovat lopettaneet ja toiset laajentaneet. Vähennemä on kuitenkin 60 tilaa, joten kysymyksessä voi olla tilastointiin liittyviäkin asioita

Lappi

	Lähtötilanne 2002	Tavoite	Toteutunut 2006	1.5.2007
Emolehmä tiloja	41	65	58	
Emolehmiä	242	400	878	1 100
Naudanlihantuotanto (milj. kg)	3,03	3,03	3,4	
Uudet työpaikat		12	-	
Säilytettävät		80		
Koulutukseen osallistuneet		150	236	
Investoinnit (1 000 €)		1 000	1 400	
Yrityksiä mukana (maatilat)		70	47	

Kaustisen seutukunta

	Lähtötilanne 2002	Tavoite	Toteutunut 2006	1.5.2007
Emolehmä tiloja	23	45	31	
Emolehmiä	304	1300	469	
Naudanlihantuotanto (milj. kg)	9,2	9,2	9,7	
Pohjanmaan TE-keskus alue kokonaan				
Uudet työpaikat		10		
Säilytettävät		70		
Koulutukseen osallistuneet		120	338	
Investoinnit (1 000 €)		1000	400	
Yrityksiä mukana (maatilat)		35	18	

Viitasaaren ja Saarijärven seutukunnat

	Lähtötilanne 2002	Tavoite	Toteutunut 2006	2007
Emolehmä tiloja	27	42	30	
Emolehmiä	393	1100	439	
Naudanlihantuotanto (milj. kg)	5,4	5,4	5,5	
Keski-Suomen TE-keskus				
Uudet työpaikat		8		
Säilytettävät		60		
Koulutukseen osallistuneet		100	162	
Investoinnit (1 000 €)		600	570	
Yrityksiä mukana (maatilat)		30	14	

Lähde Tike, Matilda 1.5.2002 ja 1.5.2006

Kaustisen, Viitasaaren ja Saarijärven seutukunnissa ei päästy asetettuihin tavoitteisiin. Kiinnostusta emolehmätuotantoa kohtaa oli hyvin, mutta todennäköisin kasvun este on peltopinta-alan rajallisuus ja hankalat tilusrakenteet. Molemmat alueet ovat perinteisesti vahvaa maidontuotantoaluetta sekä Keski-Suomessa myös matkailulla ja metsätaloudella on merkitystä. Pohjanmaan ja Keski-Suomen TE-keskusten alueella emolehämäärät ovat kuitenkin kasvaneet tasaisesti viime vuosina ja erityisesti Pohjanmaalla kahden viimeisen vuoden kasvu on ollut merkittävämpää, + 300 – 400 emo /vuosi.

Vuodet 2006 ja 2007 olivat vilkkaita rakennusvuosia emolehmätaloudessa ja uusia tiloja aloitti toimintaansa. Näiden vaikutukset eivät näy vielä tilastoinnissa. Jos tarkasteltaisiin 1.12.2007 tilastoja, ne todennäköisesti näyttäisivät vielä positiivista trendiä kaikilla alueilla.

Maatalousyhtymä Varilan upea siitossonni Dylan

Hankkeen toteuttamisen arviointi

Hankkeesta tiedottaminen ja julkisuus

Hankkeesta on tiedotettu alkuvaiheessa lehdistötiedotteella, sähköpostitse sidosryhmille ja erilaisissa tilaisuuksissa. Hanketta on esitelty koulutuspäivien ja tapahtumien yhteydessä ja samalla on jaettu hanke-esityksiä. Markkinointia henkilökohtaisten kontaktien kautta ja viljelijät ovat kertoneet hankkeesta alueensa muille viljelijöille. Tieto hankkeesta on levinnyt erittäin paljon tuottajien välityksellä toisille tuottajille ja koulutuspäivistä tehtyjen lehtiartikkeleiden kautta. Hanke on saanut julkisuutta monien eri kanavien kautta ja mielestämme se on tavoittanut hyvin kohderyhmänsä. Maaseutuviranomaisten ja rahoittajien toimesta on hanketta markkinoitu myös sekä teurastamojen kautta.

Hankkeen edetessä on saatu kokemuksia kehitystyöstä ja sitä kautta on viety uutta tietoa tiloille, näin mm. rakennusten toimivuudesta ja uusista malleista, rehuntuotannon suunnittelusta ja tuotannon muutosvaiheen hallinnasta. Emolehmätuotannon osiosta ei ole syntynyt varsinaisia tieteellisiä julkaisuja. Hankkeen aikana on tuotettu esitelmä- ja koulutusmateriaalia, kahdet

opinnäytetyön kautta valmistuneet kotisivut internetissä sekä Kanadan ja Irlannin matkaraportit.

Kanadaan tehty opintomatka oli erittäin onnistunut. Se loi uskoa tuottajiin ja mahdollisuuksiimme laajentaa emolehmätuotantoa. Matka myös osoitti, että meillä on vielä paljon töitä mm. tuotannon managementin ja eläinaineksen suhteen. Rakentamiseen saatiin myös hyviä ideoita. Matkan aikana muutamat tuottajat tekivät myös alkiohankintoja.

Opinnäytetyönä toteutetut kotisivut, Emolehmä hoito ja ruokinta sekä Emolehmätuotannon rakennukset ovat tarjonneet peruspaketin aloittaville tiloille. Monet tilat hakevat tietoa internetistä, mutta emolehmätuotannosta siellä on edelleen erittäin vähän koottua tietoa.

Hankekyselyn tulokset

Hankkeen onnistumisesta tehtiin kysely hankkeessa mukana oleville tiloille. Hankerekisteristä otettiin 100 tilaa, joille kysely tehtiin. Kyselyyn vastaaminen oli heikkoa, vain 22 tilaa vastasi kyselyyn ja lisäksi 10 tilaa oli avannut kyselyn, mutta jättänyt vastaamatta. Kyselyn tulokset ovat liitteessä 1.

Hankkeen hyödyllisyys sai arvosanan 3,98 ja erityisesti tilavierailut ja tilakohtainen neuvonta koettiin hyödyllisenä. Vastanneet tilat olivat pääasiassa tuotantoa laajentaneita ja heistä oli 86 % tarkoitus edelleen laajentaa tulevina vuosina. 90,9 % vastaajista oli sitä mieltä, että hankkeesta oli ollut apua tai se oli vaikuttanut päätöksenteossa tilalla.

Tulevaisuuden hankkeiden toivottiin olevan tilatasolla toimivia ja koulutushankkeita. Alueelliset koulutuspäivät ja tilakohtainen neuvonta kiinnostivat eniten tiedonhankkimistavoista. Talousasiat nousivat selvästi tärkeimmiksi kehittämisasioiksi tästä eteenpäin.

Hankkeen toimintojen jatkaminen ja kehittämisehdotukset

Koko hankeaika on ollut emolehmätuotannon kanalta myönteistä aikaa. Yhteiskunta on ottanut osaa tuotannon määrän lisäämiseen rahoituskeinoilla. Emolehmätuotannon rakentamiseen on ollut mahdollisuus saada ns. vanhoilla viljelijöillä 30 % avustusta ja 70 % korkotukilainaa, vastaavat luvut nuorilla viljelijöillä 45% / 55%. Erittäin merkittävä tuki on ollut avustus (50 %) Jalostusautojen hankintaan. Aloittavat tilat ovat voineet hankkia nopeasti pihaton täyteen eläimiä ja saada tuotannon käyntiin. On ehkä nähtävissä, että siirtyminen emolehmätuotantoon tasoittuu. Suurin huippu on ohitettu, mutta koko ajan tulee lisää tiloja mukaan ja olemassa olevat suunnittelevat jo uusia investointeja.

Hankkeen toiminnan pääpaino oli tukea viljelijöitä siirtymävaiheessa ja kehittää kannattavia toimintamalleja ja toimivia rakennuksia. Valtaosa

hanketiloista oli tuotantoon siirtyviä tiloja jolloin keskeisenä oli tuotannon rakentaminen.

Naudanlihantuotanto vaatii edelleen kehittämistä. Emolehmätuotannossa on syytä keskittyä tuotantokustannusten alentamiseen. Tärkeimpinä asioina ovat rehuntuotannon ja laiduntamisen kehittäminen emolehmätuotantoon ja eläinaineksen parantaminen. Tiloilla tulee olla tuotannon seurantajärjestelmiä, jotta tuloksia voidaan paremmin analysoida ja asettaa tavoitteita. Yritysjohdantamista ja kustannuslaskentaa tarvitaan jokaisella tilalla.

Hankkeen itsearviointi: miten hanke onnistui?

Hankkeen voidaan sanoa onnistuneen kohtuullisen hyvin. Hankkeelle asetettu tavoite mukana olevista yrityksistä täyttyi.

Hankesuunnittelun aikana indikaattoreihin olisi pitänyt perehtyä paremmin. Alma-alueen ja Tavoite-1 alueen eriydyttyä omiksi hankkeiksi, olisi indikaattorit pitänyt määritellä tarkemmin. Kun kehittämishanke kohdistuu maatilayrityksiin, syntyy harvoin kokonaan uusia yrityksiä, koska sukupolvenvaihdoksessa kysymyksessä on omistuksen siirtyminen olemassa olevassa yrityksessä.

Säilytettyjen työpaikkojen kohdalla laskentaperusteena on ollut emolehmätuotantoon siirtyneet tuottajat. Ilman emolehmätuotantoon siirtymistä vaihtoehtona olisi ollut kasvinviljely ja siirtyminen tilan ulkopuolelle töihin.

Tilakohtaista - ja ryhmäneuvontaa tehtiin asetettuja tavoitteita vähemmän, mutta mielestämme kohtuullisesti osallistuneisiin yrityksiin ja hankkeen resursseihin nähden.

Mielestämme hankkeen avulla voitiin tukea päätöksen tekoa siirtymisestä emolehmätuotantoon. Hanke on osaltaan turvannut kotimaisen naudanlihantuotannon säilymistä alueella ja säilyttänyt päätoimisia työpaikkoja maaseudulla. Hanke on osaltaan jakanut tietoa tuotannosta ja muokannut positiivista asennetta emolehmätuotantoa kohtaan, kannattavana ja varteenotettavana vaihtoehtona. Emolehmämäärät ovat lisääntyneet tavoitteen mukaisesti hankealueella ja yksikkökoot ovat kasvaneet.